

"Ir šviesa, ir tiesa mūs žingsnius telydi!"

2012

RUGPJŪTIS

VARPAS

LIETUVOS LAISVĖS KOVOTOJŲ SĄJUNGOS LEIDINYS

LLKS AKTUALIJAS SKAITYKITE SVETAINĖJE WWW.LLKS.LT

Jono Sidaravičiaus pav.

VYTAUTAS DIDYSIS

Sveikiname

*Petrą Tumonį
80-mečio proga*

*Kęstutį Balčikonį
60-mečio proga*

*Vytautą Šimkevičių
60-mečio proga*

*Eugeniją Ibianskienę
55-mečio proga*

*Robertą Ščerbavičių
45-mečio proga*

Profesorius Jonas Sidaravičius

*Prof. Jonas
Sidaravičius*

Kai staiga ir netikėtai mirtis iš gyvenimo išsiveda veiklą, iniciatyvų ir kūrybingą žmogų, atsiveria begalinė tuštuma, kurią pasilikę bendražygiai bando užpildyti maldomis ir prisiminimais. 2002 m. spalio 19 d. mirė prof. Jonas Sidaravičius (1937-02-19 – 2002-10-19), palikęs daug išliekamosios vertės turinčių darbų. Mirtis vienu kirčiu nukirto daugybę sumanymų ir nespėtų įgyvendinti planų. Jis dėstė Vilniaus Gedimino technikos universitete ir Vilniaus konservatorijoje, tapė paveikslus, rašė knygas, sukūrė daug visuomeninių sambūrių, buvo Dailininkų sąjungos, Lietuvos kolekcininkų asociacijos valdybos, Tarptautinės Napoleono atminimo draugijos Paryžiuje, Lietuvos ir Čekijos draugijos narys, Dailėtyrininkų sekcijos pirmininkas. Prof. J. Sidaravičių siejo artimi bičiulystės ryšiai su kardinolu Vincentu Sladkevičiumi. Menotyrininkai yra įsitikinę, jog vieni geriausių kardinolo V. Sladkevičiaus portretų yra nutapyti prof. J. Sidaravičiaus. Vilniaus Šv. Petro ir Povilo bažnyčią puošia jo tapyta didžiulė drobė, vaizduojanti Jono Pauliaus II viešnagę Vilniuje, Trakų pilies Didžiąją menę – Vytauto Didžiojo portretas, Vilniaus karininkų ramovės sales – visų didžiųjų Lietuvos kunigaikščių portretai. Prof. J. Sidaravičius paliko mums trylika knygų, per 130 straipsnių, išaiškino pusantro šimto nežinomų dailės kūrinių autorius. Jo monografijomis „Gerardas Bagdonavičius“, „Japonų graviūra“, „Antrasis paveikslų gimimas“, „E. Armoškos dailės kūrinių kolekcija“ ir kitomis, be abejo, remsis dailėtyrininkai.

Už nuopelnus Lietuvos valstybei prof. J. Sidaravičius buvo apdovanotas Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino ordinu, sėkmingai realizuotas jo sumanymas įkurti DLK Gedimino ordinų kavalierių draugiją. Iki mirties jis buvo veiklus šios draugijos pirmininkas.

2003 m. vasario 19 dieną prof. J. Sidaravičiui būtų suėję šešiasdešimt šešeri metai. Šią jo amžiaus sukaktį DLK Gedimino ordino kavalieriai atšventė be savo

pirmininko. Vasario 22-ąją Vilniaus Šv. Jokūbo ir Pilypo bažnyčioje už jo vėlę aukotos šv. Mišios. Stasio Vainiūno namuose vyko šiltas ir prasmingas prisiminimų vakaras. Buvo daug norinčiųjų kalbėti. Sužinojome, jog prof. J. Sidaravičius buvo ypač darbštus žmogus. Jis keldavosi 4 val. ryto ir pradėdavo dirbti. Be galo troško kuo daugiau palikti Lietuvai, kuri, daug iškentėjusi nuo okupacijų, jo akyse tarsis feniksas kėlėsi iš pelenų. Jis džiaugėsi nukritusiais cenzūros varžtais ir skubėjo kuo daugiau palikti Lietuvos kultūrai. Mėgo keliauti. Visada pasiimdavo albumą apie Lietuvą ir padovanodavo savo bičiuliams užsienyje – tegul jie kuo daugiau sužino apie mūsų tėvynę. Kad ir kur būdamas ieškojo sąsajų su Lietuva, mėgo lankyti užsienio šalių muziejus, savo bendrakeleiviams turėjo ką papasakoti apie eksponatus. Su juo buvo lengva ir gera bendrauti.

Prof. J. Sidaravičiaus pusseserė gydytoja Dalia Jurgaitienė, atvykusi iš Klaipėdos, prisiminė: „... Jis išsiskyrė iš kitų mūsų giminės vyrų. Buvo aukštas, tiesus, graikiška nosimi, ilgais žilais plaukais; mėgo dėvėti fraką, ilgus apsiaustus, turėjo laikrodį su grandinėle. Kita vertus, jis buvo labai kuklus žmogus: mažai kalbėdavo apie save, nesigyrė nei garbingais apdovanojimais, nei ordinais. Mes net nežinojome, kad jam suteiktas profesoriaus vardas. Jei Jonas atvykdavo į kokį giminės susibūrimą, tai buvo laikoma didele garbe tiems namams. Tuomet visi apie jį būriuodavosi, stengdavosi arčiau prisėsti, klausinėdavo įvairių dalykų. Deja, dėl didelio užimtumo Jonas ne visada galėdavo atvykti. Tačiau į laidotuves jis atvažiuodavo visada. Nesvarbu, kas būtų miręs – jaunas ar senas, tolimesnis ar artimesnis giminaitis. Tie keli užuojautos žodžiai, kuriuos jis tardavo artimiesiems, turėdavo gilią filosofinę prasmę. Jonas labai rūpinosi savo mama, gyvenusia Šiauliuose, ją dažnai lankydavo, rėmė materialiai. Taip pat jis rūpinosi pasiligojusi savo broliu Antanu, prisiėmė visus jo laidotuvių rūpesčius. Kasmet per Vėlines susitikdavome Kužių kapinėse. Jis buvo išsitaręs, jog ir pats norėtų ilsėtis čia, šalia artimųjų. Šis Jono noras buvo įvykdytas.

Aldona Kačerauskienė

Pogrindinių jaunimo organizacijų veikla sovietinės okupacijos metais

Edvardas Burokas

Partizaninis karas prieš sovietinį okupantą – karas po Antrojo pasaulinio karo Lietuvoje – tęsėsi iki 1953 metų, kol buvo sunaikinti paskutiniai partizanai, tačiau pasipriešinimas antrajai sovietinei okupacijai neišnyko, jis persikėlė į pogrindį. Išlikę prisiminimai bei dokumentuoti įrodymai, kad pasipriešinimas okupacijai tęsėsi iki pat nepriklausomybės atgavimo 1990 m. kovo 11 d.

Kas gi įgalino vykdyti mažos, okupuotos valstybės aktyvų ginkluotą pasipriešinimą galingai imperijai su reguliaria kariuomene, išvystytu represiniu aparatu? Neabejojant galima atsakyti, kad į partizaninį karą įsitraukė visa visuomenė, kurioje buvo gyva Vasario 16-osios Lietuvos dvasia. Brandus jaunimas paėmė ginklą, net nepilnametis vaikinai ar merginos tapo partizanų ryšininkais, ėjo sargybą, žemdirbio šeima tapo partizanų maitintoja, rengė drabužius.

Su beveik dešimtmetį trukusiu pasipriešinimu okupantui ginklu lygia greta ėjo įvairiomis formomis jaunimo pasipriešinimas slaptose pogrindžio organizacijose. Tokios, patriotiniais vardais pasivadinusios, pogrindinės organizacijos steigėsi ir veikė beveik visose vidurinėse ir aukštosiose mokyklose. Išsamus pogrindinių jaunimo organizacijų veiklos sovietinės okupacijos metais tyrimas ir apibendrinimas yra akademinio lygio uždavinys, todėl vaizdingai veiklos iliustracijai pateikiame tik porą pavyzdžių iš atokių Lietuvos miestelių. Pirmasis – Eugenijaus Rimvydo Stanciko knygos „Operacija išsigimėliai, arba moksleiviai MGB pinklėse“ įžanga apie pogrindines organizacijas Šilalės mokyklose.

„Noriu papasakoti šią istoriją, kuri galbūt nenustebins skaitytojo, bet užtat labai akivaizdžiai paliustruos, kaip sovietinės okupacinės represinės struktūros klastingai veikė tais baisiais nelaisvės metais. Jos ne tik žiauriai baudė išdrįsusius jiems pasipriešinti ginklu, bet ir persekiojo kitaminčius, stengdamosi įvairiausiais būdais, nebodamos pačių rafinučiausių ir niekšiškiausių metodų, juos išaiškinti ir izoliuoti.

Baigiantis didvyriškoms partizanų kovoms Lietuvoje kūrėsi dešimtys pogrindinių antisovietinių jaunimo organizacijų. Jų nariai buvo studentai, moksleiviai ir kitas patriotiškai nusiteikęs jaunimas, rimtai pasiryžęs, atsiradus galimybėms, stoti į ginkluotą kovą su okupantu. Dalis tokių organizacijų buvo sukurta Lietuvos partizanų, kaip jų pagalbininkų ir rėmėjų grupės. Jos buvo gyvybiškai reikalingos parti-

zanams kaip atrama, nes daugelis jų rėmėjų jau buvo suimti, įkalinti ar ištremti į Sovietų Sąjungos gilumą. Kitos antisovietinės grupės ir organizacijos kūrėsi patriotiškai nusiteikusių jaunuolių, pasiryžusių neginkluotu būdu tęsti kovą su nežmonišku režimu ir dvasine prievarta, pastangomis. Daugelis jų buvo įsitikinę, kad Lietuvą išvaduos Vakarai, o jų organizacijos galės prisidėti prie jos išvadavimo ginkluota kova, pratęsiančia legendinę Lietuvos partizanų kovą. Apie tokia okupuotos Lietuvos jaunimo veiklą labai akivaizdžiai liudija ir šimtai baudžiamųjų bylų, esančių buvusioje KGB archyve. Mano pateikiama istorija yra paremta baudžiamosios bylos P-16976-Li dokumentais ir mano atsiminimais.

Tai pasakojimas apie tai, kaip buvo išaiškinti ir nuteisti Šilutės 1-ojoje vidurinėje mokykloje veikusios moksleivių pogrindinės organizacijos „Laisvojo Lietuvos jaunimo tautinio susivienijimo“ nariai. Pažymėtina, kad tai nebuvo vienintelė pogrindinė organizacija veikusi šioje mokykloje.

1945-1946 metais Šilutės pirmojoje gimnazijoje veikė pogrindinė antisovietinė moksleivių organizacija, kurios pagrindą sudarė iš Švėkšnos miestelio čia mokyti atvykę moksleiviai. Šios organizacijos nariai tiesiogiai bendravo su Švėkšnos apylinkėse veikusio Lietuvos partizanų būrio vadu Izidoriumi Lomsargiu, savarankiškai rengė, spausdino ir platino antisovietinius atsisaukimus, partizanų spaudą. Per suimtus partizanų ryšininkus MGB darbuotojai išaiškino šią organizaciją ir 1946 m. balandžio 19 d. areštavo jos vadovus: Mariją Puidokaite ir Aloyzą Rupainį, o vėliau ir kitus narius: Jurgį Audinį, Praną Rimkų, Antaną Starkutį, Joną Ulčinską, Stasį Dyglį, Aloyzą Jurgutį, Vytautą Vaigauską ir Remigiją Jončaitę.

1946 m. rugpjūčio 20–21 d. Šilutėje posėdžiavęs Pabaltijo karinis tribunolas nuteisė šiuos moksleivius įvairiam laikui laisvės atėmimu.

Kadangi, tuo metu Šilutės pirmojoje gimnazijoje (vėliau - Šilutės 1-oje vidurinėje mokykloje) mokėsi nemažai patriotiškai nusiteikusių jaunimo, tai 1948 metais čia susikūrė dar viena antisovietinė moksleivių pogrindinė organizacija – „Geležinio vilko pulkas“.

Kad galėtų išaiškinti priešiška nusiteikusius moksleivius, MGB darbuotojai užverbavo šios mokyklos moksleivę Aldoną Valančiūtę (agentūrinis slapyvardis „Strelija“) ir davė jai užduotį įkurti gimnazijoje fiktyvią pogrindinę organizaciją „Trispalvė“. Verbuodama į šią organizaciją priešiška sovietų val-

džiai nusiteikusius moksleivius, „Strelia“ išaiškino ir pranešė MGB darbuotojams apie jau mokykloje veikiančią pagrindinę organizaciją „Geležinio Vilko pulkas“.

1949 m. rugpjūčio 29–31 d. buvo sulaikyti ir suimti šios organizacijos nariai: Albinas Jtkevičius, Alfonsas Česlovas Vaičekas, Jonas Baranauskas, Janina Trubylaitė, Antanas Trubyla ir Leokadija Pužaitė. Visi šie asmenys slaptu SSSR MGB Ypatingojo pasitarimo 1950 m. gegužės 20 d. nutarimu buvo nuteisti už antisovietinių atsišaukimų platinimą ir priešišką okupantų valdžiai agitaciją įvairiam laikui laisvės atėmimu. Teisiami Ypatingojo pasitarimo jie buvo todėl, kad taip buvo stengiamasi pridengti MGB darbuotojų surengtą provokaciją prieš šios organizacijos narius.

Keitėsi gyvenimo sąlygos sovietų okupuotoje Lietuvoje, tačiau areštai, trėmimai, Lietuvos partizanų žūtys ir toliau kaitino patriotiškai nusiteikusius moksleivių sielas, vertė juos burtis į slaptus būrelius ir organizacijas. Kadangi šių organizacijų ryšys su partizanais jau buvo sumenkęs, tokių organizacijų nariams teko pasikliauti vien tik savo jėgomis ir išmone, nepaprastai sunkiomis sąlygomis ieškoti ryšio su dar veikiančiu pagrindžiu.

Viena iš tokių organizacijų buvo 1951 m. Šilutės 1-ojoje vidurinėje mokykloje įsikūrus „Laisvojo Lietuvos jaunimo tautinis susivienijimas“, kurio branduolį sudarė šios mokyklos moksleiviai: Vladas Pupšys, Gediminas Antanas Bračiulis, Klemensas Maskolius, Antanas Šklėrius ir Eugenijus Rimvydas Stancikas.

Savo knygoje stengiausi parodyti minėtos organizacijos susikūrimo priežastis, atskleisti, kaip MGB darbuotojai įvairiomis provokuojančiomis operacijomis susekė ir išaiškino šios organizacijos narius, o sovietinis teismas nuteisė juos ilgiems metams laisvės atėmimu ir ištrėmė į specialaus režimo lagerius, skirtus ypač pavojingiems nusikaltėliams“.

Kitas pavyzdys – šviesios atminties Nijolės Gaškaitės atsiminimų fragmentai apie Pandėlio jaunimo pagrindinę veiklą.

Kaip rašė istorikė Gaškaitė-Žemaitienė, jau nuo 1950 m. pabaigos penkiolikmečiai–šešiolikmečiai Pandėlio jaunuoliai pradėjo mąstyti apie pasipriešinimą okupantams. 1951 m. balandžio 30 d. susirinkę F. Vištartas, G. Tindžiulis ir V. Vaičekas nutarė sunaikinti sovietines vėliavas, kurias okupacinė valdžia iškeldavo miestelyje švenčiant Gegužės 1-ąją. Tą patį vakarą jie nuplėšė vėliavą nuo Pandėlio vidurinės mokyklos, o G. Tindžiulis supjaustė šventės progą virš tribūnos iškeltą sovietinį šūkį. Gegužės 1-osios vakare jie sunaikino dar dvi miestelyje iškeltas okupacinės valdžios vėliavas, iš vienos jų pasiuvo lietuvišką trispalvę.

Kadangi F. Vištarto šeima 1949 m. buvo pasislėpusi nuo tremties, 1951 m. rudenį iš darbo Papilio vidurinėje mokykloje buvo atleista jo sesuo. Pajutęs MGB dėmesį iš Pandėlio į Šilutę išvažiavo ir F. Vištartas (vėliau jis buvo paimtas į sovietinę armiją). Organizacijos kūrimo iniciatyvą perėmė K. Daugelavičius. Jis pradėjo intensyviai ieškoti ryšių su Pandėlio apylinkėse veikiančiais partizanais.

Stunkūnų kaime gyveno Bronė Baltušytė. Per ją K. Daugelavičiui pavyko susisiekti su Vyčio apygardos Pilėnų tėvūnijos partizanais. 1952 m. rugpjūčio mėnesį K. Daugelavičius susitiko su J. Baltūšiu ir R. Styra. Partizanai jam patarė, kaip organizuoti pagrindinę grupę, perdavė LLKS instrukciją apie slapukų organizavimą, partizanų laikraščių, karikatūrų platinimą. Per kitą susitikimą, kuris įvyko spalio mėnesį, partizanai davė pasiskaityti partizanų poeto Broniaus Krivicko eilėraščių rinkinį, kuris K. Daugelavičiui padarė didžiulį įspūdį. Partizanų spauda ir B. Krivicko poezija išties uždegė jaunuolius. Partizanų duotas karikatūras K. Daugelavičius su G. Tindžium priklijavo Pandėlyje ant telefono stulpų. Tuo tarpu spalio mėnesį už Pandėlio miestelio susirinkusiems draugams K. Daugelavičius papasakojo apie susitikimus su partizanais. Čia pat nutarta neformalią jų grupelę, kuri iki šiol vadinosi „Vyčio“ vardu, partizanų siūlymu pavadinti Lietuvos jaunimo sąjungą „Vytis“. Be to, laikantis LLKS instrukcijos reikėjo sukurti organizacijos įstatus, priesaikos tekstą ir programą. Partizanai patarė stengtis įsigyti ginklų ir pradėti surašinėti kolaboruojantį sovietinį partinį aktyvą. K. Daugelavičius toliau kūrė ir stiprino organizaciją. Jis parašė ir priesaikos tekstą. Be programinių punktų, organizacijos įstatuose buvo nurodyta tiesioginė pagrindžio organizacijos priklausomybė ir pavaldumas LLKS. Bet, kaip jau minėjau, ši organizacija buvo išaiškinta ir faktiškai sunaikinta 1953 metais, o jos nariai – nuteisti įvairiomis bausmėmis.

Pati Nijolė Alfonsa Gaškaitė-Žemaitienė (1938 m. rugsėjo 27 d. – 2000 m. spalio 6 d.) – istorikė, prozininkė, poetė, eseistė – po karo iš Kupiškio su tėvais persikėlė į Pandėlį ten pradėjo lankyti vidurinę mokyklą. Mokydamasi dešimtoje klasėje 1955 m. kartu su mokslo draugais pradėjo kurti pagrindinę antisovietinę organizaciją, platino atsišaukimus, išleido šešis numerius antisovietinio – patriotinio laikraščio „Laisvės balsas“, kuriame buvo spausdinami jos analitiniai straipsniai, eilėraščiai. 1957 m. įstojo į Kauno politechnikos institutą, tų pačių metų lapkričio mėnesį kartu su kitais bendražygiais prisiekė kovoti dėl Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės. Ji pasirinko Rūtos slapyvardį. Pagrindinės organizacijos nariai išspausdino porą šimtų atsišaukimų, pasiuvo ir iškėlė Vasario 16-osios progą tautines

vėliavas Kaune, Vilniuje ir Pandėlyje). Organizacija sukūrė „Laisvę Lietuvai“ programą, kurioje numatė Lietuvos valstybingumo atkūrimą ir aptarė būsimos demokratinės valstybės modelį. Naujųjų 1958-ųjų proga KPI Statybos fakulteto salėje išplatino pluoštą atsišaukimų. Tačiau ši veikla netrukus baigėsi suėmimu. Iškalėjusi septynerius metus Kemerovo, Taišeto Mordovijos lageriuose, grįžo į Lietuvą. Nuslėpusi teistumą, baigė KPI neakivaizdinį skyrių, dirbo pagal specialybę Šiauliuose, o Lietuvai atgavus nepriklausomybę, – LGGRT centre. N. Gaškaite pripažinta Laisvės kovų dalyve, už mokslinę tiriamąją veiklą ir prozos bei publicistinę kūrybą apdovanota Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Gedimino IV laipsnio ordinu, bei kultūrinių organizacijų premijomis.

Apibendrinti šią temą taip pat būtų galima jau minėtos istorikės žodžiais bei išvadomis: „Tačiau be šių žinomesnių organizacijų tiek partizaninio karo metais, tiek vėliau beveik kiekviename miestelyje kūrėsi savarankiškos jaunimo pagrindinės organizacijos ar grupės (be fiksuotos narystės), kurių nariai

ieškojo ryšių su partizanais, o jų neturėdami veikė savarankiškai. Nors partizanai buvo gyvybiškai suinteresuoti palaikyti ryšius su visuomene ir turėti organizuotą rėmėjų tinklą, tačiau po pirmaisiais okupacijos metais MGB įvykdytų provokacijų užmegzti kontaktą su spontaniškai besikuriančiomis jaunimo pagrindinėmis grupelėmis buvo nelengva. Daugelis organizacijų buvo MGB sunaikintos nespėjus tokių ryšių užmegzti; be to, 1949 m. panaikinus Organizacinį sektorių ne visi partizanų daliniai gavo Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio (LLKS) tarybos instrukcijas dėl slapukų grandžių organizavimo ir neturėjo vieningos nuomonės dėl pagrindinių grupelių organizuoto veikimo. Neturėdamos ryšių su partizanais, daugelis tokių grupių veikė savarankiškai. Jų gausa rodo, kad maksimalistiškai nusiteikęs jaunimas negalėjo taikstyti su okupacija. Ne kiekviena grupė buvo nusistačiusi konkrečius strateginius tikslus, tačiau kiekvienas veiksmas, nukreiptas prieš okupanto politiką, liudijo laisvo žmogaus nepaklusimą prievartai“.

Lietuvos istorija mokyklose: švietimo politika ir kasdienybė

PRANEŠIMAS „*Lietuvos istorija mokyklose: švietimo politika ir kasdienybė*“

Mokytoja ekspertė Jūratė Litvinaitė

Pradėjau dirbti mokykloje mūsų valstybei nesulaukus net mažiausio jubiliejaus – dar 1994 m. mokykloje trūko vadovėlių, kreidos, suolai buvo aplūžę ir išbraižyti keliolikos kartų juos trynusių jaunuolių. Mokytojai lentą valydavo savadarbiais skudurėliais, išduodančiais ganėtinai skurdžią jų buitį. Tikriausiai ne vienas pamename įkyriai per pamokas virš galvos zirziančias lempas – kartais mirksinčias, kartais visai nustodavusias degti. Bet mes dirbome, dirbome mokiniai, mokytojai, budėtojai, sargai, tikėdami, kad tarp tų aptriušusių ir klaikia tamsiai žalia spalva nudažytų sienų statome naują Tėvynę, kuri keisis ir gražės, gražės jos klasės, suolai, mokyklos. Šiandien mokyklos iš tiesų gražios: renovuotos, šiltos. Kreidos pilna, bet ją ne visada naudojame, nes turime interaktyvias lentas, pamokas dėstome naudodamiesi skaidrėmis, rodome filmus, leidžiamės į virtualias keliones, renkame informaciją internete, vartome puikiai išleistas knygas. Mokykla per 20 nepriklausomybės metų užaugo, išgražėjo, tapo moderni. O Tėvynė, jos žmonės? Mūsų mokiniai? Dabartiniai trisdešimtmečiai, dvidešimtmečiai? Net ir nemėgstantiems statistikos aiš-

ku, kad ta karta užaugo ne visai tokia, kokios mes tikėjomės. Emigracija nuolat auga ir, jei nesiimsime priemonių, augs. Demokratinuose rinkimuose, dėl kurių Lietuva šitiek kovojo, dalyvaujančio jaunimo žymiai mažiau nei garbaus amžiaus rinkėjų. Tolerancija ir pagarba – ši šimtmečius lietuviška legenda buvusi tautos savybė akivaizdžiai nyksta. Pirmajame pasaulyje pagal patyčias, savižudybes ir savęs naikinimą... Dalis Lietuvos piliečių skuba išsiimti kitų valstybių kortas, nes jiems jų gimta valstybė nebėra vertybe. Kaip nutiko, kad užaugo kitokia karta nei numatėme? Galime suversti kaltę partijoms, Seimui, globalizacijai, žiniasklaidai, Rusijai, Amerikai, kad ir sau. Bet mes, jei esame čia, susirinkome ne skųstis ir kristi dar giliau į pesimizmą, o pasitarti, rasti atsakymą į klausimą – kaip aš, kaip mes visi kartu galim tai pakeisti? Kaip ugdyti dabar sėdinčius suoluose vaikus, kad jie taptų mūsų valstybės svajonių karta? Taptų piliečiais, mylinčiais, gerbiančiais savo kraštą, atsakingai ir sėkmingai jame veikiančiais? Paanalizuosiu keletą problemų, kurios, mano nuomone, trukdo įgyvendinti šiuos siekius ir pateiksiu keletą siūlymų, kaip šias problemas spręsti.

1. Pirmoji problema – Istorijos dėstymą mokyklose reguliuojantys dokumentai. Pagrindinis iš jų – Bendrosios Programos (BP). Šiuo metu Lietuvos istorija

dėstoma pagal BP, patvirtintas Švietimo ir mokslo ministro 2008 m. ir 2011 m. Programose iškeliami puikūs tikslai. Tikimasi, kad istorijos pažinimas „Turėtų padėti mokiniams tapti atsakingais ir iniciatyviais piliečiais, gebančiais įvairiapusiškai vertinti žmonių gyvenimo pokyčius praeityje ir šiandien, aktyviai dalyvauti visuomenės ir valstybės gyvenime, priimti apgalvotus sprendimus“ (BP, Istorija, 8.1.1., 2009 m.). Deja, puikūs tikslai buvo iškelti ir senose programose (patvirtintose 2003 m.). Rezultatai, kaip visi suprantame, nėra džiuginantys. Tačiau jokių tyrimų, aiškinančių, kodėl nepavyko pasiekti iškeltų tikslų, nebuvo padaryta. Tiesiog nutarta programas atnaujinti – kaip paaiškinama, visuomenė keičiasi, keičiasi laikai, keičiasi poreikiai. Kai paklausiau atsakingų valdininkų, kokie esantys naujieji visuomenės poreikiai, jie gūžčiojo pečiais. Jiems jie nebuvo žinomi. Bet naujas programas kūrė – vadovaudamiesi intuicija, nuotaikomis ar dar kažkuo, bet jokių būdu ne rimtais tyrimais, analize, mokslinėmis projekcijomis. Tai ypač pasakytina apie programas baigiamosioms – 11-12 klasėms. Tad istorijos dėstymą mokykloje reglamentuoja dokumentai, paremti kažkieno asmeniniu supratimu apie istorijos vietą, vaidmenį ir galimybes formuojant jaunąją visuomenės kartą. Bet gal kūrėjai buvo labai talentingi ir jaunimo ugdymas pagal šias BP pateisins visuomenės lūkesčius? Vienas iš lūkesčių – patriotiškai nusiteikusi karta (ne nacionalistiškai, o būtent patriotiškai – mylinti ir gerbianči savo Tėvynę, siekianti ją puoselėti, prisidėti prie jos gerovės kūrimo). BP nurodoma, kad Lietuvos istorijai nagrinėti nuo Lietuvos valstybės susikūrimo būtų skirta apie 40 proc. numatytų bendro valandų skaičiaus. Kiek valandų iš to turi būti skiriama baltų istorijai, nenurodyta – vadinasi, mokytojas turi priimti sprendimą pats. Baltų istorijai programa skiria dėmesio tik 7 klasėje (maždaug 5 pamokos iš 64), šiek tiek (maždaug dvi pamokos) – 8. Kitose klasėse apie tai nekalbama. Ji pamirštama ir vidurinėje mokykloje – 11 ir 12 klasėje. Nors 11 klasės programa ir numato baltų istorijos dėstymo galimybę (po atkaklių mokytojų reikalavimų tai buvo palikta – ŠM ministerijos biurokratai norėjo iš viso 11 klasėje apie baltus nekalbėti), egzamino programose jos nėra. Tad tikėtis, kad mokytojas pats dėstys apie baltus yra puiku, bet neatsakinga. Išvada: valstybiniai dokumentai neužtikrina, kad vidurinį išsilavinimą įgijęs asmuo turės elementarų supratimą apie baltų, tautos istoriją. Lygiai kaip ir nėra vilties, kad gerai išmoks mūsų kultūros istoriją. Vadinasi, Lietuvos valstybės švietimo sistema nesirūpina, kad Lietuvos jaunimas puikiai išmanytų unikalią baltų kultūrą. Gal 2007 m. Delfi portale pastebėjau nedidelę žinutę – buvo rašoma, kad mirė paskutinis lyvis, lyvių kalbos išmokęs iš savo tėvų. Viena žinutė ir tiek....

Įdomu, kiek būtų žinučių, reportažų ir pranešimų, jei mirtų, tarkim, paskutinė panda.... Kažkodėl gyvūnijos įvairovė laikoma didele vertybe, svarbesne, nei žmonijos įvairovė. Netgi yra minčių, kad tautos turinčios išnykti, globalizuotis. Gal mūsų valdininkija palaiko šią idėją? Aš – ne. Mano siūlymas: keisti programas, jas papildant baltų ir lietuvių kultūros istorija. Motyvas – šios valstybės šaknys – baltai; jų kultūra unikali, yra tik dvi baltų valstybės ir jei jos nesiims saugoti, puoselėti savo šaknų ir deramai neužtikrins paveldo perdavimo jaunimui, neužtikrins istorinio tęstinumo.

2. Bet ir sutvarkius programas, radus jose deramą vietą Lietuvos istorijai, iškyla antra didelė problema – sudarius mokiniams galimybę nuo 11 klasės iš viso nebesimokyti istorijos, daliai mokinių pažintis su savo šalies istorija baigiasi 10 klasėje. Deja, jokio patikrinimo apie tai, kaip jie įsisavino savo šalies svarbiausius praeities faktus, kaip jie supranta dabartinę jos situaciją, kaip išmano pagrindinius šalies įstatymus, nėra. Mokinys nėra atsakingas nei valstybei, nei tėvams, nei, pagaliau, pats sau už tai, kaip perėmė jam patikėtą palikimą, kokį turės supratimą, kai taps politiškai aktyviu piliečiu. Užsienietis, siekiantis gauti Lietuvos pilietybę, teoriškai yra geriau susipažinęs su mūsų Konstitucija, nei mūsų jaunimas – mat užsienietis laiko Konstitucijos egzaminą, mūsų jaunieji piliečiai – ne. Ar jie gimsta žinodami? Įdomu, kodėl pačiai valstybei nėra svarbu patikrinti, kaip jos vaikai pasiruošę naudotis aktyviosiomis pilietinėmis teisėmis? Juk toks patikrinimas sureikšmintų istorijos mokymąsi, priverstų mokytojus ir mokinius atsakingiau žiūrėti į mokymosi kokybę, mokymosi turinį. Ir šiuo atveju nereikia jokių tyrimų – visi puikiai suvokia, kad egzamino įvedimas sustiprina dalyko mokymą. Tačiau šiandieniniai švietimo politikai mano, kad reikia stipraus lietuvių kalbos ir matematikos mokymo. Tiesa, yra kalbama apie reikalingumą patikrinti mokinių socialines kompetencijas, tačiau realių planų mokytojų ir visuomenės svarstymui dar nėra pateikta. Mano siūlymas: organizuoti privalomą pagrindinės mokyklos baigimo Lietuvos istorijos ir pilietinių žinių patikrinimo egzaminą (forma ir turinys turėtų gimti diskutuojant, svarstant).

3. Tačiau net palankiausi Lietuvos istorijos dėstymui dokumentai neugdo vaikų. Tą darbą dirba mokytojas. Jo pagrindinis darbo įrankis – istorijos vadovėlis. Jie – trečia gili problema. Lietuvos istorija mokykloje naudojamuose vadovėliuose didesne dalimi pateikiama labai skurdžiai ir tendencingai. Vertybinių nuostatų formavimas išvis yra šiuurpintis. Susidaro įspūdis, kad vadovėlių autoriai turi užmačių įskiepyti tautinio, valstybinio nevisavertiškumo, nusižeminimo jausmus, aukštinti kitas tautas ir valstybes. Pavyzdžiui, beveik visuose istorijos va-

dovėliuose, pateikiant Lietuvos ir pasaulio istorijos įvykius II pasaulinio karo išvakarėse (kalbama 5, 10 ir 12 klasėse), Lietuva dažnai vadinama „žaislu“ stipriųjų rankose. Vadinama maža, silpna valstybe, kurios likimas, esą, buvo nulemtas Kremliuje ar Berlyne. Esą, Lietuvos piliečiai nieko negalėjo padaryti. Pažiūrėkite į tai jaunimo akimis: jiems diegiama nuostata, kad gyvena Dievo užmirštoje skylėje, kad nuo jų niekas nepriklauso, kad viskas Lietuvoje priklauso nuo stipriųjų valstybių, tarkim, nuo Rusijos. Tai ko stebimės, kad, vos baigę mokyklą, jie kraunasi lagaminus ir dumia iš čia??? Ko stebimės, kad jie pasyvūs politiškai? Juk piliečiai, kaip moko mūsų istorija, nieko niekada čia negali... Vis kiti kalti... Nėra formuojama nuostata apie tautos atsakomybę už savo valstybę; nėra atskleidžiami praeities ryšiai su dabartimi. Ant vienos leidyklos leisto istorijos vadovėlio 12 klasei baltame fone puikuoja ypač gerai nusiteikusio Boriso Jelcino atvaizdas: nuo lietuviško vadovėlio viršelio jis rodo O.K. ženklą. Esą, Jelciną verta dėti ant Lietuvos istorijos vadovėlio – jis pripažinęs Lietuvos nepriklausomybę... Iki to laiko maniau, kad mes patys ją išsikovojome ir pirmiausiai turime būti dėkingi sau. Ne geriau ir su senąja mūsų istorija: pagrindiniu Vytauto Didžiojo pasiekimu ir viduramžių Lietuvos laimėjimu pirmiausiai išskiriamas teritorijos nuo Baltijos iki Juodosios jūros užvaldymas. Paklauskite bet kurio Lietuvos vaiko, įgijusio 5 klasių išsilavinimą: kuo žymus Vytautas Didysis? Garantuoju, pusė iš jų atsakys – girdė žirgus Juodojoje jūroje (na, gal kitais žodžiais, bet esmė ta pati – valdė didelius plotus). Vėlgi, žvelkim vaiko ar jauno žmogaus akimis. Jam aiškinama, kad istorija – gyvenimo mokytoja. Sakoma, kad jis – mūsų istorijos paveldėtojas ir tęsėjas. Kokius jam Vytauto Didžiojo darbus įpareigosime tęsti? Atsiimti LDK žemes? Koks šiandienos jauno žmogaus ir Vytauto Didžiojo ryšys? Kas juos jungia? Vadovėliuose to nėra atskleista. Jaunas žmogus to nežino. Tik reikalaujama – didžiukis Vytautu, didžiukis, kad toks buvo. Bet jaunam žmogui norisi ir pačiam kažką nuveikti, norisi pačiam įeiti į istoriją. Kodėl nepateikiame LDK didžiųjų kunigaikščių kitu rakursu – kaip menų, kultūros, piliečių teisių globėjų, gynėjų? Kaip pirmiausiai diplomatų, o paskui karių? Kaip, pirmiausiai, Rytų Europos regiono politinių lyderių, politinio stabilumo garantų ir tik kraštutiniu atveju ginklo griebiančių? Šitoks dėstymas, net neabejoju, įkvėptų jaunimą, būtų tuo reikalingu pavyzdžiu, suteiktų viltį tęsti didžiųjų kunigaikščių darbus – juk gali Lietuva šiandien siekti regiono politinės lyderės, valstybių bendradarbiavimo skatintojo vaidmens? Siūlymai: 1. Pirmiausiai suformuoti vieningą nacionalinę ideologiją, susitarimą, ko mokysime jaunąją kartą, kas taps vertybiniu pagrindu. Mokiniai šian-

Mokytoja tarp moksleivių

dien nežino, kas yra gerai, kas ne, ko iš jų tikisi jų valstybė, neturi jokių idėjinių orientyrų ateičiai. Neturi tikėjimo, kuris padėtų jiems apsispręsti renkantis. 2. Svarbiausiu vadovėlių kokybės vertinimo kriterijumi išskirti pilietinio sąmoningumo, tautinio identiteto, valstybinio orumo ugdymą dirbant su vadovėliu. Jei vadovėlis didesne dalimi neugdo šių vertybinių nuostatų, jį iš viso drausti naudoti Lietuvos mokyklose. 3. Reikalinga taip pat sudaryti sąlygas mokytojui vadovėlio medžiagos pagalba formuoti išsamų mokinių supratimą apie baltų kultūros, raidos savitumą ir indėlį į pasaulio civilizacijos kūrimą. 4. Būtinai turėtų būti skirtas ir didesnis dėmesys įvairių Lietuvos tautinių bendrijų įnašui į mūsų valstybės kūrimą bei puoselėjimą atskleisti.

4. Deja, jauno žmogaus, baigiančio mokyklą, sąmoningumas ne visada yra pakankamas tam, kad būtų visiškai suvokiama istorijos supratimo ir žinojimo svarba. Kartais istorijos mokiniai mokosi vien tam, kad gerai išlaikytų istorijos valstybinį egzaminą. Norėtusi, kad būtų kitaip, bet kol nėra, reiktų tinkamai išnaudoti šią situaciją. Žinodami, kad mokiniai giliai, atsakingai ir kruopščiai mokosi tai, kas yra numatyta istorijos egzamino programoje ir kas dažnai pasitaiko egzaminų užduotyse, mes galime juos įtikinti išmokti tai, kas, mūsų nuomone, tikrai vertinga. Deja.. Istorijos valstybiniai egzaminai neorientuoja mokinių atidžiau domėtis tautos dabartimi, jos iššūkiais, einamaisiais reikalais: egzamine dar nė karto nebuvo pateikta užduočių, tikrinančių abituriento supratimą apie tai, kas vyksta dabartinėje Lietuvoje, kokie iššūkiai laukia mūsų valstybės ateityje. Netgi nėra užduočių, kurie tikrintų žinias ir supratimą apie tais metais švenčiamus istorinių įvykių ar svarbių tautai sukažčių jubiliejus. Vadinasi, nėra tikrinama, ar abiturientas domisi šiandieninėmis šalies aktualijomis, ar yra įsitraukęs į šalies kultūrinį, politinį ar kitokį gyvenimą. Nors beveik visiems abiturientas jau yra daugiau nei 18 metų. Mokiniai nėra ugdomi šalies šeiminingais, labiau – svečiais.

Tarkim, šiemet savo mokykloje organizavau istorijos bandomąjį egzaminą, kurio metu pateikiau užduočių, tikrinančių mokinių supratimą apie šiandieninius Lietuvos ir Lenkijos santykius. Keletas atsakymų: „Lietuvos ir Lenkijos santykiai yra labai geri – kai žuvo Lenkijos prezidentas, Lietuvos prezidentas vyko į laidotuves“. „Santykiai labai geri, Lenkija padėjo Lietuvai įstoti į NATO“. „Santykiai blogi, Lenkija nori atsiimti Vilniaus kraštą“. „Santykiai blogi, nes lenkai nori įvesti visose mokyklose lenkų kalbą“. Aš dirbu vienoje iš geriausių Vilniaus gimnazijų. Tikėkimės, kad mokiniai provincijoje geriau domisi Lietuvos aktualijomis. Siūlymas:

Pirmasis gimnazijos direktorius, lietuvių kalbos mokytojas Mykolas Biržiška

Pirmoji lietuviška gimnazija rytų Lietuvoje (Mindaugo ir J. Basanavičiaus gatvių kampas)

į egzaminų programas, o vėliau į pačias egzaminų užduotis įtraukti aktualių dabarties klausimų svarstymą, konstruoti užduotis, susijusias su tais metais švenčiamomis ar žymimomis Lietuvos istorijos sukaktimis, svarbiais tautos įvykiais. Tokia praktika paskatins mokinius atidžiau sekti tai, kas vyksta jų šalyje, kartu įtrauks juos į valstybės gyvenimą, pažadins visuomeniškumą, bendrumą su savo valstybe jausmą.

5. Bet bene didžiausia šiandienos mokyklos problema – bendra aplinka, kurioje formuojasi mūsų vaikų asmenybės. Nuolatinis pesimizmas, žeminimas žmogaus, tautos, nuolatinis bėdų išaukštinimas – populiariausios žiniasklaidos temos. Mūsų valstybės minėtinos dienos – nuolatinis raudojimas, gailėjimasis, kančios aukštinimas. Juodi kaspiniai, gedulas, juodi kaspiniai, gedulas... Liūdesio tauta. Piliečiai, kurie nebežino, iš ko susideda jos orumas. Piliečiai, kurie mėnesiais diskutuoja, ar koks nors viešas pasisakymas apie lietuvius juos užgavo ar ne – prisiminkit Melo Gibsono frazę – „aštriadančiai lietuviai“ – mėnesiais buvo diskutuojama ar aktorius mus įžeidė, ar ne. Kaip pavyzdį pateiksiu garsiausią šių dienų dizainerį Galjanį. Gerokai kaukštelėjęs viename Paryžiaus bare jis ištarė paniekinamą frazę apie žydus. Kilo tarptautinis skandalas, jis buvo išmestas iš darbo, jo nebepriėmė jokie mados namai, jo atsižadėjo didelė dalis gerbėjų ir net draugų. Bet juk galime ir mes į gyvenimą žiūrėti kitaip – kad ir ta pati Juodojo kaspino diena 08 23 – galime verkti, aimanuoti, gėdėti. Galime tą dieną paskelbti Tautos stiprybės diena – visų Žemės diktatorių pykčiui – švęsti, nes turim ką švęsti – galingi diktatoriai norėjo mus ištrinti, bet mes likome. Mes laisvi. Mes – laimėjome. Sausio 13 d. žuvusieji paaukojo savo gyvenimus ne tam, kad mes verktumėme. Ne tam, kad nuolat gedėtume – o tam, kad švęstumė laisvę. Švęstumėme unikalios pa-

saulyje Tautos vienybės, drąsos dieną. Kad tą dieną būtume kaip niekad iškėlę galvas – laisvi ir išdidūs, stipresni, nei atominius ginklus ir didžiausią sausumos kariuomenę turinti šalis. Tada kiekvienas – lenkas ar lietuvis, rusas ar čigonas – didžiulis, gimęs ir gyvenantis čia ir klaus –kuo aš galiu būti naudingas šiai nuostabiai šaliai, savo Tėvynei?

Aišku, žmogaus ugdymas nėra tik švietimo sistemos uždavinys – jaunąją kartą turi ugdyti visa visuomenė, kiekvienas iš mūsų. To esame įpareigoti šioje žemėje tūkstančius metų gyvenusių ir ją apgynusių žmonių. Mokytoją dar įpareigoja ir profesija. Istorijos mokytoją – ypač. Jis, atverdamas vaikui Tėvynės palikimo lobyną, turi įgalinti vaiką jį saugoti ir kaupti. Politikai turėtų suformuoti deramus įstatymus šiai misijai atlikti. Švietimo specialistai – paruošti tinkamus įrankius. Kiekvienas iš mūsų – talkinti šiame darbe. Turėtume liautis savęs gailėti, menkinti save, laikyti mažesniais ar silpnesniais. Turėtume tikėti, kad mes – galingi. Istorija tai liudija.

Pabaigos žodis. Profesorius Libertas Klimka atkreipė dėmesį į vieną liūdną faktą. Vilniuje, Jono Basanavičiaus gatvėje, stovi Pimenovo namas. (J. Basanavičiaus 18). Namas mena daug svarbių asmenų, daug svarbių įvykių. Jų svarbą liudija atminimo lentos: šiame name 1920 m. gyveno prancūzų rašytojas Roman Gari – mažas berniukas su dideliu batu rankose. Kita atminimo lenta byloja čia gyvenus Maksą Vainrachą, žydų mokslinio instituto JIVO formuotoją, kūrėją. Tačiau kad ir kaip žiūrėsime, ant pastato nerasime jokio atminimo ženklo, liudijančio, kad čia, šiame name, 1915 m. pradėjo veikti pirmoji krašto lietuviška gimnazija, vėliau pasivadavusi Vytauto Didžiojo vardu. Ar mums, Lietuvos valstybės piliečiams, lietuviybės sklaidos istorija mūsų sostinėje yra menkesnis faktas, kurio neverta įamžinti? O gal tiesiog pakeiskime požiūrį?

Kas naujo, gimtasis mieste?

Klaipėda mini 760-ąsias metines

Vytautas A. Gocentas, Mažosios Lietuvos stebėsenos arba MLS atstovas spaudai

Mielai ir vėl sugrįšime į tą širdžiai artimą ir labai brangią gerųjų vėjų pagairę ir pasveikinsime senolę Klaipėdą su gimtadieniu, visad jauna Jūros švente. Labai išgyvename, kuomet miesto meras Vytautas Grubliauskas sako, kad dar nėra taip judru senamiestyje, kad svečių kraštų žmonės, keliauninkai neskuba plaukti į Klaipėdą ir išlipti, kad pamatyti ką nors nepakartojamo, tik šišioniškiams būdingo. Taigi, ar Klaipėda dar gali būti įdomi?

Dažniausiai kalbama, kad reikėtų nutraukti senojo miesto griovimus, o imti atkūrimo ir kūrybingo tradicijų pratęsimo šiandienoje ir rytdienoje. Sugrįžčiau prie kultūros ir politikos žmogaus – miesto mero. Pedagogas ir muzikas Vytautas Grubliauskas kilęs iš bibliotekininkės ir transportininko nemažos šeimos. Kiek kartų tenka matytis, Jis vis skuba vienaip ar kitaip prikelti miesto ir šio valstybės pakraščio kultūrą, gyvenimo gyvastį. Teko jį stebėti dar jauną žmogų – mokėmės daug šviesių žmonių išauklėjusioje 4-oje vidurinėje mokykloje prie senosios miesto turgavietės.

Pro mokyklos vartus Daržų gatvėje išėjo keletas miesto merų, politikų, kultūros, sveikatos, sporto ir kitų sričių žinomų žmonių. Būtų gražu, kad jie nedelsėtų, o taipgi susiburtų ir taptų dabartinio mero svajonių bendražygiai. Kodėl taip sakau? Neseniai Vilniuje prie Parlamento sutiktas Vytautas Grubliauskas prisipažino, kad vilniškė Užupio Respublikos dvasia turi pamato įsikurti ir Klaipėdos senamiestyje. Galime talkinti ne tik Senamiesčio Respublikos konstitucijos rašyme, bet ir dirbdami konkretų darbą ne tik Klaipėdoje, bet ir veikdami lyg ambasadoriai Lietuvoje, kitose valstybėse – jūrinis uostamiestis atviras visiems geriesiems vėjams...

Jeigu tai kyla keleto žmonių galvose, tokia svajonė turi teisę žengti į gyvenimą čia ir dabar – manau Klaipėdos senamiestis turi puikų giluminį istorinį užtaisą tiek kultūrai ar švietimui, tiek verslui ir amatams, tiek kitokiam pilkos nuobodybės įveikimui. Su kolege Nijole Laužikiene, kuri į Klaipėdą sugrįžo įkandin V. Grubliausko, netikėtai pasikalbėjus taipgi trumpos viešnagės Vilniuje metu, supratau – Klaipėdoje savi valdos bendruomenėje tikrai telkiamos energingos pajėgos. Tuomet taipgi trumpai prasitariau, kad tokių bendražygių ir bendraminčių yra ir Vilniuje.

Pritariu vieno kraštiečio kunigo nuomonei, kad reikia šią šventę kreipti link jūrinės kultūros ir abel-

nai kultūros. Norėtusi regėti jaunuosius Jūrų instituto marinarius kaip šios šventės tikruosius ambasadorius. Instituto adresas ir durys turėtų būti ir žinomi ir neužsidaryti – ne tik jūroje ar aluje pasiplieskinti, bet ir virvių mazgus rišti, jūros daugiakovėje su visais jūrų skautais atkeliauti... Žinoma, ir valčių, burvalčių, vandens dviračių bei kitos vandens lenktynės ir kovos įmanomos... Turi dalyvauti visi būsimieji jūrininkai – prekybos, žvejybos, karybos ir kitų antvandeninių ir povandeninių veiklų archeologai-istorikai, nutrūktgalviai-nardytojai ir taip toliau...

Manau, kad čia tiktų bent du nauji renginiai. Senieji klaipėdiškiai jau pradėjo Šv. Jono bažnyčios atstatymo vajų – renka lėšas, kuria atstatymo projektus, kryptama prie senosios bažnyčios silueto ir esmės... Kiek teko patirti iš Jurgio Aušros, inžinieriaus, politiko ir tiesiog kraštiečio, rengiamasi bažnyčios bokšto su apžvalgos aikštele statybai – ir anuomet bažnyčios prasidėdavo nuo vieno altoriaus, aukų skrynios ir plytų pirkimo... Taigi, ir Jūros šventės metu galima koncertuoti chorams, etnografiniams vaikų, jaunimo, suaugusiųjų ansamsliams ir telkti aukotojus, plytų pirkėjus...

Kitas naujas renginys – kultūros mugę reikėtų pildyti ir jūrine bei miesto ir krašto knygų mugė. Apie tai esu jau kalbėjęs su vienu ilgamečiu žurnalistu, o dabar leidėju pastarojoje Vilniaus knygų mugėje. Klaipėda gali tokią mugę ir pavasarį, ir vasarą, ir rudenį bei žiemą surengti – per Velykas, Jūros šventę, Klaipėdos krašto dieną ar Auksinio knygų rudens dienomis... Prancūzai kitaip ir neperka gerųjų romanų, kol jų nepdovanoja broliai Gonkūrai ar kiti Mecenatai, o visa tai atitenka Kalėdų ir kitų švenčių dovanų dienomis...

Lietuviškieji klaipėdiškiai jau š.m. birželio 2 d., šeštadienį, susirinks į Drevernos kultūros namus, kur taipgi kalbės ir apie Klaipėdą, ir apie Klaipėdos kraštą, nes vyks Lietuvininkų bendrijos „Mažoji Lietuva“ metinis susiėjimas (pradžią – 11.00 val.). Tikėkime gerąja apvaizda, Viešpaties vedimu – Klaipėdos krašto žmonės, kurių iki karo buvo net 156,0 tūkstančiai, dar gali apsikabinti, pasilabinti, pasidžiaugti tėvonių naujienomis, bendryste... Ar kas žino kiek šišioniškių – spėjama, kad apie 10,0 tūkstančių – telydi visus juos laimė, aplinkinių supratimas...

Nebesinorėtų ilgėliau užimti skaitančiųjų dėmesio, nes reikia gi žmonėms ir duoną pelnyti, vaikus auklėti, gyvenimo keliu toliau žengti. Gero vėjo Tau, mieloji Klaipėda! Esmi Tu mūsų, Tavo vaikų širdyse – ne šiandien, tai ryt aplankysime, sugrįšime. Ar beatmeni mus, ar atpažinsi? Tu kaip Mama ar Žvejo žmona – lauki ir lauki... Dėkui Tau, Mieloji, už ištikimą, rūpestingą meilę ir atleisk, kad turėjome Tave palikti...

„Megztosios beretės“ Lietuvos politikoje

Prof. Ona Voverienė

1992 m. rinkimus į Nepriklausomos Lietuvos Seimą laimėjus komunistams, visam buvusiam Komunistų partijos CK (23 jo nariams) su jos genseku Algirdu Mykolu Brazausku priešakyje, buvusius Lietuvos Laisvės kovotojus, partizanus ir tremtinius ištiko šokas – kaipgi taip? Negi jų lietas kraujas už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę, jų brangiausių žmonių žūtis ir kančios kalėjimuose buvo beprasmės, kad Tauta rinkimuose pasirinko kruvinosios, masinį genocidą Lietuvoje vykdžiusios, partijos atstovus? O komunistai triumfavo. Česlovas Juršėnas, daug metų vadovavęs CK ideologijos ir propagandos skyriui šypsojosi iki ausų ir tyčiojosi iš Sąjūdžio ir Lietuvos nepriklausomybės kūrėjų pastangų, kalbėjo: „Tauta mus pasirinko“. Tai buvo tautinio gedulo dienos, baisiausios po Sausio 13-osios gedulo. Žmonės rinkosi į mitingus, norėdami pasidalinti savo skausmu: juose keikė komunizmą ir komunistus, jų nusikaltimus Lietuvoje, springdami ašaromis kalbėjo apie savo kančias kalėjimuose ir tremtyse, komunistų jų nužudytus artimuosius. Daugiausia kančių nuo komunistinio teroro teko patirti Lietuvos moterims – žuvusiųjų partizanų, kartais kelių iš vienos šeimos, motinoms, žmonoms, dukterims. Jų raudos buvo pačios skaudžiausios ir labiausiai visiems suprantamos. Kai KP CK gensekas pasiskelbė prezidentu, visą savo gyvenimą keikęs Bažnyčią, o dabar veidmainiškai brovėsi į ją žegnotis ir vaidinti tikinčiojo spektaklį, tos moterys jį pasitiko su dilgėlių puokštėmis prie Katedros durų, nenorėjo įleisti. Raudonųjų kraštutinis cinikas prof. Povilas Gylys, pats juodžiausias iš Vinco Kudirkos įvardintų juodųjų, tas moteris pavadino „megztomis beretėmis“ ir ypač tą lakią frazę plačiai eskalavo jau komunistinio Seimo posėdžiuose, spaudos konferencijose, visoje žiniasklaidoje, persikrikštijusiose „komjaunimo tiesose“ ir komunistiniame oficioze „Tiesa“.

Tai kas buvo tos „megztosios beretės“? Šiandien, jau žiūrint iš dvidešimtmečio perspektyvos, galima drąsiai teigti – jos buvo Tautos Sąžinė ir Balsas. Dauguma jų iškentėjusios Sibiro gulagų kančias, sulušintais tardymų ir žūklės ledjūriuose sąnariais, enkavedistų tardymų metu išmuštais dantimis, sulaužytais kaulais, nurautais plaukais, badavimų ir ligų išsekintais kūnais, bet tvirta lietuvės moters dvasia, išdrįso, kitiems tūpčiojant ir keliaklupsčiaujant, komunistams, pasakyti „Ne“ savo budeliams

ir jų gerai imitusiems palikuonims bei budelių kolaborantams. Jos nesiūlė užgrobusius valdžią komunistus sodinti į kalėjimus, juos mušti ir kankinti sadistiniais metodais, kokiais jos buvo jų kankinamos; nesiūlė jų tremti į Sibiro šalčius, kur buvo jos ir jų šeimos žudomos. Jos tik laukė jų padorumo, nelįsti į valdžią, ir jų atsiprašymo už jų patirtas kančias, už jų ir jų vaikų sugriautus gyvenimus, jų sūnų, vyrų, brolių, tėvų ir mylimųjų išniekintus lavonus turgaus aikštėse, jų kūnus sumestus į pelkes, durpynus, šulinius, išvietes, arba sadistų sukapotus ir atiduotus specialiai badu alkinamiems šunims suėsti. A. Brazauskas, nuvažiavęs į Izraelį, atsiprašė žydų tautos už Lietuvos okupanto vokiečio padarytus nusikaltimus Lietuvoje, į kuriuos buvo įtraukti keli šimtai lietuvių girtuoklėlių ir degradavusių chuliganų. Lietuvių Tautos A. Brazauskas niekada neatsiprašė, nors jo partija Lietuvoje nukankino ir išžudė kelis šimtus tūkstančių jo tautiečių. Atvirkščiai savo šeimos ir jo partijos ekonominėmis machinacijomis, išvogtais bankais, kelias lietuvių kartas pasmerkė begaliniam skurdui ir niekingai egzistencijai Europos nykiausioje pakarštyje. „Megztosios beretės“ tik prašė kruviniuosius pasitraukti iš valdžios, Lietuvai atgavus nepriklausomybę nedaryti gėdos lietuvių tautai savo baisia praeitimi. Nepasitraukė. Atvirkščiai kasmet vis labiau ir labiau įžūlėjo.

Todėl jiems – gyliams, andriukaičiams, juršėnams, kirkilams ir jų palikuonims tada Lietuvoje nebuvo didesnio priešo už „megztąsias beretes“. Šitie ponai draugai šaipėsi iš „megztųjų berečių“ iš aukštų tribūnų, jas dažnai minėjo savo kalbose. Ir tai suprantama. Nes jos, tos drąsios moterys, neturėdamos ką prarasti, bei dar retai kurio nors komunisto ne visiškai užgesęs sąžinės balsas, kartais pažadindavo juos naktimis sapnuose, jų išduotų ir nukankintų aukų balsais. Tačiau daugumos komunistų sąžinės balsas jau su šaknimis jų ideologijos yra išdegintas, gyvas išliko tik kaip Vytenio Andriukaičio pavliko morozovo balsas.

„Megztosios beretės“, valdant komunistams, jau Nepriklausomoje Lietuvoje pasirodė esančios kovingiausia tautos dalimi, veikiančia kryptingai, nuosekliai, drąsiai ir operatyviai – iš kairės stumdomos, niekinamos, išjuokiamos, iš dešinės – slopinamos, kad nutiltų. Jos nutilo. Didžioji dalis jau išėjo į Amžinybę, kitos – jau vaduojasi mirtimi, taip ir nesulaukusios tikros Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės. Lietuva virto pelke, po kurią klampoja raudonieji mamutai ir krokodilai... Pelkė pamažu virsta liūnu. Dešiniųjų partijų nebeliko – jos tik tokias vaizduoja.

Maža Garliavos mergaitė, išprievartauta ir kankinta, manau, aukštai valdžioje sėdinčių raudonųjų pedomilų-krokodilų, tapo Lietuvos simboliu, surengusiu dešiniems žmogiškumo egzaminą. Jie jo neišlaikė, „likę stovėti po medžiu“ ir atidavę mergaitę sudoroti nužmogėjusioms pabaisoms. Pamažu jau ir jiems pradėjo augti nužmogėjusių krokodilų ir mamutų uodegos. Lietuva – ant bedugnės krašto. Juo žygiuoja margom spalvomis, ciniškom šypsenomis ir kovingu įžūlumu, kurio viršūnę pademonstravo liberalcentristai Čaplikas ir Palaitis, komunistai, komjaunuliai ir jų skydas ir kalavijas – čekistai – uspaskiniai ir borisoviniai.

„Megztųjų berečių“ vaidmuo Tautos istorijoje buvo labai svarbus. Tos moterys pažadino daugelį mąstyti, domėtis komunistų nusikaltimais Lietuvo-

je, tikrąja, o ne parsidavėlių truskų ir bumblauskų, fabrikuojama pagal komunistų kurpalį, Tautos istoriją. Suspėjo pasirodyti keletas knygų, išleistų savaus pasišventėlių pinigais, kurios jau dabar tampa bibliografinėmis retenybėmis, Tiesos balsu Tamsos karalystėje. Beveik visos „megztosios beretės“ jau išėjo. Mes jų vardų nežinojome. Tik jausdamos jų teisingumo siekimą, gana dažnai tyliai atsistodavome šalia jų, žavėjomis jomis, norėjome būti panašiomis į jas, didžiavomės, jei mus kas pavadindavo „megztąja berete“. Taip ir mano biografijoje atsirado kelio gairė, ir jo pabaigoje – knyga, pavadinta „Antikomunizmas“. Ačiū už ją, mielosios Lietuvos „megztosios beretės“, pačios tvirčiausios ir nuosekliausios kovotojos už Lietuvos laisvę mūsų jau atkurtoje Nepriklausomoje, nužmogėjusių juodųjų užgroboje, valstybėje.

Alytiškiai – Europos centre

54° 54' š. pl., 25° 19' r. ilg.

Karolina Vaikšnoraitė, Alytaus Šv. Benedikto gimnazijos III ag klasės mokinė

Birželio 2 diena daugeliui galbūt niekuo neypatinga, nebent Tėvo dienos išvakarės, tačiau alytiškiai, kurie leidosi į kelionę po Vilniaus įdomias krikščioniškas vietas, ši diena paliko neišdildomą įspūdį.

Išvykos iniciatoriai – Dainavos krašto ateitininkų vietovės valdybos pirmininkas Almantas Geležius bei Alytaus šv. Brunono Kverfurtiečio parapijos klebonas, ateitininkas sendraugis Valdas Simanaitis – suorganizavo kupiną gerų bei šiltų įspūdžių kelionę. Įdomias bei žavinčias vietas aplankė Dainavos krašto Ateitininkai, Valančiukai, Kazimieraičiai, Šaulių sąjungos nariai bei šv. Brunono parapijos jaunimas. Prie šios išvykos dalyvių prisijungė alytiškis ateitininkas sendraugis Alfonsas Vitkauskas, Vilniaus krašto Ateitininkų vietovės valdybos pirmininkas, teisininkas Vaidotas Vaičaitis, žinomas Lietuvoje išleistomis knygomis Alytaus kraštotyrininkas Gintaras Lučinskas, kunigas Gediminas Kijauskas SJ, buvęs Lietuvos jėzuitų provinciolas išeivijoje, Klivlendo Dievo Motinos Nuolatinės Pagalbos parapijos klebonas, Ateitininkų Federacijos tarybos pirmininkas, moksleivių ateitininkų JAV ir Kanadoje dvasios vadas, bei Miroslove reziduojančios Šv. Vincento Pauliečio gailėstingųjų sesių kongregacijos vienuolės ir žinoma Lietuvos disidentė Nijolė Sadūnaitė.

Šios išvykos tikslas – ne tik bendrauti skirtingų kraštų ateitininkų organizacijai, pažinti savo, kaip organizacijos, tikslus bei iššūkius šiandiniame pasaulyje, draugaujant su artimos ideologijos organizacijomis, bet ir supažindinti jaunimą su kultūriniu

Ekskursijos dalyviai prie Aušros Vartų koplyčios

Europos geografiniame centre

požiūriu vertingomis vietomis, tokiomis kaip: Europos geografinis centras, Aušros Vartai su Šv. Teresės bažnyčia ir daugeliu kitų. Šv. Dvasios cerkvėje ilsisi šventieji Vilniaus kankiniai: Antanas, Jonas ir Eustachijus. Šie kilmingi lietuviai buvo kankinami ir žuvo už Kristų Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo laikais 1347 metais. Šv. Teresės (Aušros Vartų) koplyčia yra vienas iš ankstyviausių ir gražiausių Vilniaus ankstyvojo baroko architektūros paminklų, pastatytų 1650 metais. Šioje šventovėje kunigai Gediminas Kijauskas SJ ir Valdas Simanaitis aukoją šv. Mišias, todėl kiekvienas galėjo ne tik pamatyti koplyčios grožį, bet ir malda priartėti prie Dievo. Aušros Vartų koplyčioje esantis Mergelės Marijos paveikslas kaip stebuklingas garbinamas jau keletą šimtų metų. Tai vienas iš nedaugelio Madonos paveikslų be kūdikio. Marijos galvą puošia dvi viena ant kitos uždėtos paukuotos sidabrinės karūnos. Viena jų yra barokinio kita Rokoko stiliaus.

Tačiau svarbiausias šios kelionės tikslas buvo – aplankyti Europos geografinį centrą, kuris yra į Šiaurę nuo Vilniaus (26 km.), šalia Purniškių kaimo. Norėjome pagerbti vienuolio saleziečio, kun. Prano Gavėno (1918–2000), Alytaus miesto Garbės piliečio, idėjos – pastatyti kryžių Europos geografiniame centre Lietuvai, kaip jauniausiai ir paskutinei Europos krikščioniškai valstybei – atminimą.

Geografinį centrą puošia memorialinis akmuo ir skulptoriaus prof. Gedimino Jokūbonio sukurta kompozicija – balto granito kolona su žvaigždžių karūna, skirta Lietuvos stojimui į Europos Sąjungą pažymėti. Kiekvienas besilankantis gali gauti specialų pažymėjimą-sertifikatą, dėl kurio piligrimai važiuoja iš tolimiausių pasaulio kraštų. Europos geografiniame centre stovintis kryžius, pastatytas 1994 metais, o atnaujintas 2012 metais alytiškio Alfonso Vitkausko bei vilniečio architekto Domininko Čiapo iniciatyva. Kryžiaus centre stebime Sibiro Madonos Mergelės Marijos paveikslo kopiją. Įdomus šio paveikslo kelias: Sibiro Kankinių Motinos paveikslą sukūrė nežinomas vilnietis, Sibiro tremtinys, iškaldamas paprastoje skardoje Aušros Vartų Marijos atvaizdą ir jį pritvirtindamas prie lentos, attrauktos raudona antklode.

Paveikslas buvo iš Sibiro išgabentas tremtinių, vykstančių generolo Anders armijon, ir paliktas pas Lenkijos ambasadorių Dr. Zavadovskį Beirute, Libane. Tarpininkaujant poniai L. Bieliukienei, paveikslą gavo Vilniaus Krašto Lietuvių Sąjunga, kuri perdavė jį Lietuvių Jėzuitų globai.

Tėvai Jėzuitai, įrengė šiam brangiam paveiksliui pastovią šventvietę savo koplyčioje Čikagoje. Iškilmingas šventvietės dedikavimas įvyko 1968 m. gegužės mėnesį. Sibiro Kankinių Motinos paveikslas nuo tada ir pasitinka visus apsilankančius Lietuvos Jėzuitų koplyčioje Čikagoje.

Vertinant tai, kad 1996 m. birželio 15 d. Alytaus miesto patikėjimo Marijai Krikščionių Pagalbai aktą pasirašė Alytaus miesto vadovai (meras D. Kurtinaitis, mero pavaduotoja O. Suncovienė), Marijos Krikščionių Pagalbos parapijos Garbės klebonas P. Gavėnas; galvodami, kad minėtas aktas buvo ir yra labai svarbus Alytaus tikintiesiems, kad jis gali pasitarnauti Alytaus miesto bendruomenės vienybei; norėdami įamžinti minėto akto iniciatoriaus kun. P. Gavėno idėją bei įprasmingi mūsų organizacijos veiklą, manome, kad panašus Mergelės Marijos globą Alytaus miestui simbolizuojantis paminklas galėtų stovėti ir Alytuje.

Jaunimas bei juos lydintys šios išvykos organizatoriai, kopė į 100 metrų aukščio Kartuvių (Šibos) kalną, esantį Aukštadvario regioniniame parke. Šis kalnas dar vadinamas „Pakartųjų sukilėlių kalnu“, kuriame pagonybės laikais vykdavo aukojimų apeigos. Baudžiavos laikais ant Šibos kalno kardavo nepaklusniusius baudžiauninkus, o 1863 metais Rusijos caro valdžia kardavo sukilėlius.

Kas žino, galbūt ir šiame kalne mirusieji prisidėjo prie mūsų Lietuvos laisvės sėklos subrandinimo. O jeigu taip, tai kokia mūsų atsakomybė, kad laisvės vaisiai būtų naudojami atsakingai?

Nei vienas iš kelionės dalyvių neliko abejingas Lietuvos apylinkių, ypač valstybės sostinės, bei krikščioniškos Lietuvos sūnų ir dukterų dvasiniam grožiui. Įsitikinome, jog verta prieš vykstant į užsienį, susipažinti ir su čia pat, Lietuvoje, Dievo mums dovanota gamta.

Aplankyk Europos centrą

1992m. Europos centro apylinkės, šalia tyvuliuojantis Girijos ežeras ir Bernotų piliakalnis buvo pripažinti gamtinio rezervatu. Be to, mokslininkai šioje vietoje aptiko įrodymų, kad I-V a. čia stovėjo gynybinė pilis. Kasmet augant Europos centro lankytojų skaičiui, Lietuvos turizmo departamentas ėmėsi įgyvendinti **geografinio Europos centro** projektą. 2004 m. įvyko vietos pristatymas. Kad ši ir įstojimo į Europos sąjungą proga būtų deramai paminėtos, skulptorius Gediminas Jokūbonis sukūrė nuostabų paminklą – bal-

to granito koloną, viršūnėje papuošta žvaigždžių karūna.

Yra bendrai nutarta, kad kiekvienas Europietis privalo bent kartą savo gyvenime aplankyti šią svarbią vietą, kur susitelkia visos Europos galia. Centre yra daugeliu kalbų užrašyti sertifikatai, liudijantys svečio apsilankymą geografiniame Europos centre.

Centras dirba kasdien nuo 09:00 iki 18:00. Lengviausia vietą pasiekti važiuojant Molėtų plentu, 26-ajame kilometre nuo Vilniaus ieškant Purniškių kaimo.

Naujieji energetikos įstatymai – karūna Valstybės dienai

Arimantas Dragūnevičius

Šių metų birželio antroji pusė galės būti minima kaip istorinė galimybė sustiprinti Lietuvos nepriklausomybę, geriau integruotis į Europos Sąjungos struktūras, įdiegti modernias technologijas, sumažinti bedarbiystę. To prielaidos – birželio 12 dieną Seimo priimtas Suskystintų gamtinių dujų terminalo įstatymo projektas ir birželio 21 dienos pritarimas Atominės elektrinės įstatymo pakeitimui ir kitiems susijusiems įstatymų projektams, tuo atveriant kelią Japonijos kompanijai „Hitachi“ statyti modernią Visagino atominę elektrinę. Visus minėtus įstatymus nedelsdama pasirašė Lietuvos Respublikos Prezidentė. Klausimas, kaip sakoma, išsemtas, lieka projektavimo ir statybos darbai.

Kiekviena save gerbianti valstybė džiaugtųsi, Seimo reitingai gerokai pakiltų, o Vyriausybė ar ją sudaranti koalicija naujuose rinkimuose gautų absoliučią daugumą. Taip būtų ir turėtų būti savarakiškoje valstybėje, bet pas mus gerokai sudėtingiau – verda aistros, gąsdinama, meluojama, nes daliai visuomenės ir jos nariams Seime stiprią įtaką daro buvę valdovai ir kaimynai Rytuose.

Įstatymų svarstymui buvo kruopščiai pasiruošta: bene pirmą kartą po nepriklausomybės atkūrimo kiekvienas Seimo narys gavo išsamią keturių dalių studiją apie nacionalinę energetinės nepriklausomybės strategiją, Visagino atominės elektrinės projektą (verslo planą), Baltijos šalių sistemų sinchroninį prisijungimą prie Europos tinklų, suskystintų gamtinių dujų (SGD) terminalą (verslo planą). Beveik 300 puslapių leidinyje su nuotraukomis, schemomis, lentelėmis ir diagramomis, žemėlapiais labai suprantamai išdėstyta Visagino AE projekto reikšmė, komercinis pagrindimas, teigiamas poveikis Lietuvoje ir Baltijos regione. Aptartas Visagino AE poreikis elektros rinkoje Baltijos jūros baseine, pateikti palyginimai ir kaštų įvertinimas, panaudojant anglį, dujas, atsinaujinančius energijos šaltinius, branduolinę energetiką. Ypač įdomūs duomenys apie vidutinės lyginamąsias elektros kainas.

Vertas dėmesio strateginio investuotojo („Hitachi“) pristatymas, jo atlikti darbai per 40 metų. Aptartos kapitalo sąnaudos, pateikta elektros energijos rinkos kaina ir galimi įvairūs variantai. Šiuo darbu sukurtas mažas didžiausių investicijų stebuklas

Lietuvoje. Jeigu norime gyventi geriau, neišsibarsyti po visą pasaulį, turime gaminti daugiau elektros energijos. Tuo klausimu jau atsiliecame nuo visų kaimynų, o nuo skandinavų – dešimtis kartų.

Nurodyta Lietuvos investicijų dalis ir jos finansavimas bei galimi šaltiniai, kaip JAV eksporto–importo bankas, Europos investicijų bankas, Euroatom fondas ir kt. Visagino AE finansavimui galima panaudoti Lietuvos energetinių įmonių generuojamus pinigų srautus. Pateikti Visagino AE statybos aikštelės planai, taip pat nurodytas Lietuvos investuotojo indėlis, formuojant projekto įgyvendinimo bendrovės personalą, jo paruošimą ir mokymą Kauno bei Vilniaus universitetuose.

Verslo plane daroma išvada, kad Lietuva – šalis patraukli naujai branduolinei investicijai, nes yra viešojo ir politinė parama, yra statybos aikštelė ir infrastruktūra, kuri sumažins statybos ir veiklos sąnaudas maždaug 170 milijonų litų. Be to, yra teisinė aplinka – priimti įstatymai ir antriniai teisiniai aktai, yra branduolinės priežiūros institucija (VA-TESI), parengta technologija („Hitachi“) ir kt.

Visi čia paminėti klausimai yra Lietuvos energetikos strategijos artimiausiam dešimtmečiui dalis, paruošti bendradarbiaujant su Europos Sąjungos struktūromis ir yra Europos energetikos plėtros dalis. Darbas paruoštas ne tik išsamiai, pagrįstai ir suprantamai, bet ir įvertinant branduolinio saugumo reikalavimus bei energijos tiekimo patikimumo sąlygas, kuriomis remiasi Europos Sąjungos valstybės. Ne visi išdėstyti teiginiai yra priimtini mūsų kaimynams iš Rytų, nes juos įgyvendinus kasmet milijardais (ne milijonais) sumažės jų pajamos ir įtakos galimybės.

Kita vertus, Seimo nariams pateikta medžiaga tik patvirtina, kad socialdemokratų, Tvarkos ir teisingumo frakcijų ir kitų nedalyvavimas balsavime, išėjimas iš salės, o taip pat pasisakymai per TV ir spaudoje visiškai neatitiko svarstomų įstatymų esmės, o tebuvo bandymai supainioti labai svarbius Lietuvos ekonomikai ir politikai klausimus. Beliko išeiti ir nebūti, nes aiškinti savaip svarstomus dalykus neleido pateiktos medžiagos aiškumas – juodu ant balto. Ko vertas išėjusiųjų postringavimas apie tai, kad jeigu AE reaktorių statytų Vokietija, Prancūzija ar Rusija – jie pritartų. Suprask, jei statytų Rusija, gal nubyrėtų koks honoraras už pritarimą. Ir dar. Verdančio vandens reaktoriai kažkodėl nepatinka, nes kažkas sakė... Negi reikėtų priminti, kai

prieš dvidešimt metų Rusija iš mūsų reikalaujavo už energetinius išteklius mokėti prieš jų gavimą, o mes už savo mėsos gaminius metų metus laukėme atsiskaitymų. Ar kas klausė, ar rengė referendumus, kai statė Ignalinos AE, karinį objektą, kuriame elektros energijos gamyba buvo antrinė produkcija, o lietuvių net nenorėjo įdarbinti?

Lietuvos Respublikos Vyriausybė atstovauja ne tik Tėvynės Sąjungai. Ji koalicinė, kartais stringa savo sprendimuose. Turime džiaugtis jos per kelesius metus atliktu didžiuliu darbu sprendžiant naujai energetikos strategijos įgyvendinimo klausimus. Jie nėra lengvi ir paprasti. Tai didžiulė dovana Valstybės dienai, energetinei ir politinei nepriklausomybei įtvirtinti. Sveikiname!

Joachimas Gauckas ir holokausto vėzdas

Irena Tumavičiūtė

2008 m. žinomų Europos politikų, buvusių politinių kalinių, istorikų pasirašyta Prahos deklaracija iki šiol neduoda ramybės tiems, kurie bando reviduoti stalinizmo ir komunizmo nusikaltimus. Saujelė tokių veikėjų atsiraitoję rankoves prieš Vokietijos prezidento rinkimus tiek 2010-aisiais, tiek šiais metais visai bandė diskredituoti kandidatą į prezidentus Joachimą Gaucką.

Jie negalėjo susitaikyti su mintimi, kad tokios didelės valstybės vadovas tarptautiniuose renginiuose autoritetingai primins, jog „Europa nebus vieninga, jei negalės dar kartą suvienyti savo istorijos, pripažinti komunizmo ir nacizmo bendru palikimu ir surengti sąžiningos ir išsamios diskusijos apie visus praėjusio amžiaus totalitarinius nusikaltimus.“

Tokiems komunizmo nusikaltimų masto nenorintiems pripažinti veikėjams 2010 m. birželio mėn. Kijeve net pavyko surengti tarptautinę konferenciją. Vokiški portalai jau tada pažymėjo toje konferencijoje pasakytus Efraimo Zuroffo žodžius, smerkiančius Prahos deklaraciją.

Kas galėtų paneigti, jog vienas šios konferencijos tikslų buvo menkinti komunizmo nusikaltimus ir diskredituoti gulago kalinio sūnų Joachimą Gaucką,

kuris pirmasis Vakarų Europoje inicijavo komunizmo nusikaltimų tyrimą ir vertinimą ir pasiekė, kad suvienytoje Vokietijoje atsakingų postų neužimtų aktyviausi komunistinės ideologijos skleidėjai, o gyvi likę nusikaltėliai būtų patraukti atsakomybėn.

2010 m. Gaucko kandidatūrą buvo iškėlę **Vokietijos socialdemokratai ir Žalieji**. Kaip žinome, valdančioji koalicija tada pasirinko Christianą Wulffą. Šiais metais vėl socialdemokratų ir Žaliųjų iškeltai Gaucko kandidatūrai pritarė ir valdančioji koalicija – krikščionys demokratai, laisvieji demokratai, krikščionių socialinė sąjunga.

Aišku, Zuroffas ir šiais metais bandė paveikti vokiečių rinkėjus. Likus dviems dienoms iki rinkimų, populiarus dienraštis *Tageszeitung* paskelbė jo straipsnį „**Gaucko istorijos supratimas – iškreiptas**“.

Pateikti visą straipsnį būtų beprasmiška, nes jame gausu Lietuvos skaitytojams girdėtų Zuroffo teiginių apie tai, kaip Europoje perrašinėjami istorijos vadovėliai, žinoma, kliūva ir Rytų Europos šalims, ypač Lietuvai bei Latvijai, dėl Antrojo pasaulinio karo istorijos „iškraipymo“ ir vengimo kalbėti „apie kolaboravimą“. Kritikuoju Prahos deklaraciją ir jos signatarai. Be kita ko, daugelis vokiečių esą „pavargę“ nuo holokausto.

Oficialiojoje Vokietijos politikoje laikomasi pozicijos, jog nacionalsocializmo nusikaltimai buvo didesni nei „realiojo“ socializmo – komunistinės Sovietų Sąjungos. Priešingai teigiant dar ne-

VARPAS

Leistas politkalinių sovietinės koncentracijos stovyklose: 1955 m. Vorkutoje ir 1957 m. Intoje, nuo 1975 m. iki 1989 m. – pogrindyje Lietuvoje. Atkurtas 1996 m. vasario mėn.

Leidėjai Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga, SL 22 09, ISSN 1648-0244.

Redakcijos adresas: **Edvardas Burokas**, Architektų g. 14-60, LT-04119 Vilnius, tel. 244-46-19, el. paštas edvardasburokas@gmail.com

Redaktorius **Algimantas Zolubas**, Architektų g. 8-4, LT-04119 Vilnius, tel. 244-21-57, el. paštas a.zolubas@gmail.com

Bendradarbiams honoraras nemokamas. Rašinių turinys gali nesutapti su redakcijos nuomone. Rašiniai ir nuotraukos negrąžinami.

„Varpa“ galite skaityti (atsisiųsti) internete adresu www.llks.lt. Čia rasite ir „Varpo“ archyvą. Spaudinių pavidalu „VARPAS“ platinamas per LLKS skyrius

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga (kodas 191913666)

Atsiskaitomoji sąskaita AB Bankas Swedbank, AB;

Sąskaita Nr. LT62 7300 0100 0249 2325

Išleido ir spausdino „Baltijos kopija“. Kareivių g. 13 b, Vilnius. Tiražas 1000 vnt.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Aukos **VARPUI**

Už aukas „Varpui“ dėkojame: Europos parlamento narei Radvilei Morkūnaitei esmingai rėmusiai šio numerio išleidimą, M. Šironienei – 100 Lt, A. Sučylai – 50 Lt.

Dėkojame už pervestus 2 proc. nuo pajamų mokesčio.

Už nuotraukas dėkojame: Alfonsui Vitkauskui, Jonui Puodžiui, Gediminui Petrauskui.

seniai galėjo nukentėti karjera.

Į minėtąjį straipsnį kartais vos pastebimai įsiterpia nežinomas *Tageszeitung* korespondentas, bet taip, jog vietomis sunku suprasti, kur Zuroffas cituojamas, o kur tik referuojamas. Nepasirašęs korespondentas mums žinomos Zuroffo demagogijos nekritikuoja, tik primena jo užimamas pareigas, taip pat nepamiršta pasakyti, jog neseniai išėjo „naujosios Vokietijos“ politinę situaciją kritiškai vertinantis straipsnių rinkinys, kurio bendraautoris yra ir Zuroffas.

Nėra ko stebėtis, kad jau kovo 17-ąją (likus vienai dienai iki Vokietijos prezidento rinkimų) paskelbtas rimčiausias atkirtis Wiesenthalio centro Jeruzalės biuro direktoriui taip pat buvo nepasirašytas. Matyt, didieji dienraščiai autoriaus neįsileido. Straipsnį pavadinimu „**Gauckas ir holokausto vėždas**“ paskelbė atviros visuomenės bičiuliai (*Freunde der offenen Gesellschaft*).

Įžangoje autorius primena minėtąjį *Tageszeitung* publikaciją, kurioje Zuroffas teigia, jog Joachimas Gauckas esąs „falšyvas“ žmogus, nes jis kartu su Vaclavu Havelu ir Vytautu Landsbergiu vienas pirmųjų pasirašė Prahos deklaraciją, kurioje reikalaujama, kad rugpjūčio 23-oji visoje Europoje būtų atminimo diena.

Straipsnis pradedamas Zuroffo citata: „Užuot vadovavęsis įprastu nacistinės praeities vertinimu, kuris nėra tobulas, bet vyksta sėkmingai, jis [Gauckas] tikriausiai stiprins tuos balsus, kurie siekia menkinti holokausto reikšmę Vokietijos istorijoje ir pridengti jo suvokimą.“

Užuot tapęs pavyzdžiu pokomunistinei Europai, kuri patyrė visišką nesėkmę, nes neįstengė atvirai pasižiūrėti į kruviną savo praeitį Antrojo pasaulinio karo metais, jis [Gauckas] tikriausiai stiprins tendencijas, kuriomis siekiama išvengti atsakomybės ir varytis savo, kaip aukos, vaidmens liūne.“

Tai yra absurdiška

Zuroffo hipotezės esmė – kadangi Rytų Europos kolaborantai padėję naikinti žydus pramoniniu būdu, „šios tautos neturi teisės komunistų ir sovietų vykdytas masines ir tautų žudynes lyginti su nacionalsocializmu.“ Be to, komunistai esą vadovavosi visiškai kitais motyvais. „Nes taip lyginant sąmoningai ignoruojami esminiai ideologijų skirtumai: nacių ideologija siekė naikinti tam tikrus žmones tik dėl jų kilmės, o jos komunistinio antipodo aukos

buvo parenkamos pagal ekonominius ir politinius požymius. Teigiantieji, jog abu šie reiškiniai yra lygiaverčiai, nepastebi holokausto beprecedentiškumo ir padidina tikrąją istorinę komunizmo nusikaltimų reikšmę.“ Vadinas, jeigu nekenčiantys komunizmo buvo nužudyti, taip jiems ir reikėjo. Taip reikėjo pasielgti ir su ukrainiečiais. Jų egzistavimas trukdė Stalino poreikiams. Dėl to jiems paprasčiausiai reikėjo mirti badu. Ar jų buvo 4 ar vis dėlto 12 milijonų – dėl to bent diskutuojama.

Idomu pastebėti, jog Stalinas jau buvo įsisiautėjęs, kai Hitleris dar nebuvo atėjęs į valdžią.

Dirbtinai sukeltas Ukrainos holodomoras vyko 1932/1933 m.

Regis, Broderis neseniai yra pasakęs, jog tie, kurie holokaustą laiko nepakartojamu reiškiniu, neigia pavojų, kad jis vėl galėtų pasikartoti.

Žmonės, kurie stalinizmo nusikaltimus vadina baisiais ir atkreipia dėmesį į tai, jog jo aukoms nėra memorialų, nemenkina nei holokausto, nei latvių, lenkų ar ukrainiečių kolaborantų.

Taip pat to fakto, kad Aušvicą išvadavo Raudonoji armija. Bet ta armija pakilo į žygį ne žydų gelbėti ir ne Europai laisvės atnešti. Ji žygiavo, siekdama skleisti komunizmą-stalinizmą, tuo pat metu išvaydama nacių, su kuriais anksčiau ėjo išvien.

Vokiečių nepaveikė Zuroffo pamokslai

Gegužės 8-osios deklaracija, kurią pasirašė ir nuo komunizmo nukentėjęs Havelas, nereiškia holokausto menkinimo. Ji primena nusikaltimus, kurie, be abejo, buvo nukreipti prieš žmoniją ir kurie pagrįstai paženklinėti genocido vardu.

Gauckas, Havelas ir kiti neskelbė konkurso, kuris genocidas yra labiau nepakartojamas, o Zuroffas tai teigia ir pats tą konkursą vykdo. Milijonams aukų bendra yra tai, kad jos kentėjo ir mirė. Joms yra vis tiek pat, dėl kokių priežasčių tai vyko – dėl ekonominių, rasinių ar pasitelkus techniką. Jų nebėra. O Zuroffas menkina stalinistų kaltę ir pats daro tai, kuo kaltina Gaucką ir jo kompaniją. Tik atvirkščiai.

P.S. Minėtąjį straipsnį galima paskaityti adresu <http://fdogblog.wordpress.com/2012/03/17/gauck-und-die-holocaust-keule/>. Be to, šį adresą galima rekomenduoti vokiškai suprantantiems savo bičiuliams pasižiūrėti Gideon Mathewso filmą „Sovietų istorija“. Straipsnį ypač rekomenduotina paskaityti keliems lietuvių socialdemokratams – kad jie pasisemtų išminties iš savo bičiulių vokiečių.

Knygos autorius, buvęs Štuthofio koncentracijos stovyklos kalinys, antisovietinės ir antinacistinės rezistencijos dalyvis, liečia skaudžią žydų genocido, lietuvių-žydų santykių problemą, pateikia ilgus lietuvių, žydų gelbėtojų sąrašus.

Gedulo ir vilties dienos minėjimo akimirkos

Vilniuje Aukų gatvėje

Naujosios Vilnios memoriale

